

ЗАВРШНА РЕЧ БРАНИОЦА ОПУЖЕНОГ РАДА РАДИЋА, АДВОКАТА ЛАЗЕ ВУЧЕТИЋА

Претседник: Има реч бранилац оптуженог Рада Радића г. Лаза Вучетић, адвокат из Београда.

Бранилац: У уводној речи бранилац оптуженог Радића нагласио је да је постављен по службеној дужности и да ће се у своје излагању држати строго истине да се ни у једном моменту не би огрешио о своју адвокатску дужност.

Оптуженом Раду Радићу јавна тужба ставља на терет читав низ кривичних дела и то масовне природе. Да би своју бранитељску дужност која ми је од стране Суда наложена што савесније обавио и тиме допринео успеху његове пресуде ја ћу почети од онога што је овде у оптужници изнето. *Затим прелази даље конкретно на диспозитив оптужнице те каже:*

Оптужница ставља на терет оптуженом Раду Радићу прву инкриминисану чињеницу, да је приликом борби које су вођене крајем марта 1942 на сектору Теслића, као члан штаба одреда, одржавао тајне везе са четничким командантима Савом Божићем, Тешановићем, Дреновићем и другима који су склопили споразум са усташама и *Немцима* за заједничку борбу против партизана организујући банду од 100 људи која је у ноћи од 31 марта на 1 априла 1942 мучки напала на део штаба партизанског одреда и болницу у Јошавки поубијала 15 бораца и руководилаца, а један део заробио међу којима и др. Младена Стојановића и друге борце партизанског одреда које су сутрадан стрељали.

За ову чињеницу коју оптужница ставља на терет оптуженом, разлаже бранилац треба да се изнесе материјална истина како би се она могла утврдити као таква. За утврђивање, наставља даље, оптужба је пружила сва доказна сретства и исказе сведока, али с обзиром да оптужени није био у могућности, јер је таква нарав ствари, да пружи неке нарочито конкретне доказе. У погледу чињеница које истиче у своју одбрану, оптужени се налази у врло незгодној ситуацији, јер од његових многобројних четничких сарадника, нема овде, изузев оптуженог Враћешевића, ниједнога да би се могло установити да ли је оптужени Радић заиста иницијатор и извршилац свих акција против НОП-а, која му се акција ставља на терет, или су вршиоци тих акција други команданти и у коме обиму.

Стога ће исказ оптуженога Радића и у погледу пуча у Јошавки служити као извор за сазнање истине, а то значи као доказно сре-

тство. Ово утолико пре јер оптужени Радић све до 1 априла 1942 године није био ни у каквој четничкој функцији.

Сведоци Дедић Мухамед, Стојан Симић, Самарџија Стеван, Инђић Слободан, Славко Лакетић и Војо Ступар изрично и без икаквог отступања тврде у својим исказима, који су пред Судом прочитани, да је оптужени Радић организатор и извршилац напада у Јошавки. Они тако прецизно сведоче постојање ове инкриминисане чињенице, да у томе погледу не остаје ни трунка сумње да није тако. *Интересантни су поједини детаљи из тих сведочиби. Дедић каже: 31 марта 1942 године био сам код рањеног др. Младена Стојановића у болници у Јошавки. Присутан је био Радић. Он се је мало задржао па отишао а сутрадан 1 априла 1942 Године извршен је напад. Радић није био присутан нападу и сведок Га је нашао далеко од места до Гађаја. Тада је Радић изјавио пред сведоком да је напад тражио народ, да он - Радић - лично није био зато, али да је морао слушати народ. Ово је у ствари признање, да је, најблаже речено, напад извршен са његовим знањем и одобрењем. Даље ови сведоци кажу да је оптужени Радић иницијатор убиства др. Младена Стојановића који је после пуча одведен из болнице у извесном правцу а очевидац је тога сведок Инђић Слободан, потпоручник ЈА, који је био у истој болници у Јошавки и преживео пуч. Сведок Самарџија прецизира у свом исказу да је приликом овог пуча погинуло свега 17 другова, припадника народноослободилачког покрета.*

Сада треба у резимеу изнети шта оптужени Радић каже у своју одбрану од ове инкриминисане чињенице. Морам напоменути претходно да се је оптужени од овога дела, као и у погледу других инкриминисаних чињеница кроз све стадијуме поступка, тј. пред свима народним властима и на овом претресу бранио на један исти начин, што је врло ретко код извршилаца кривичних дела.

На свим својим саслушањима оптужени је у битности казао ово: Половином октобра 1941 основали су четници и људи партизански оријентисани неку врсту заједничког штаба на Тисовцу. Командант одреда био је Данко Митров, а оптужени Радић имао је за дужност да буде уз неког Ратка Броћету, команданта чете од Тисовца и да му даје потребне савете и помоћ у раду. Склопљен је споразум између четника и партизана о заједничкој борби против окупатора. Све је ишло добро до половине јануара 1942. Долази до неких погрешних потеза у том заједничком штабу, које ја нећу цитирати, а Суд има у актима о томе податке. Долази до отвореног сукоба између Лазе Тешиановића и др. Младена Стојановића у борби пада много жртава. Др. Стојановић бива рањен, а Тешиановић са једним делом људства прелази преко Врбаса. Ту је Генеза сукоба и братоубилачки рат почиње. Оптужени каже да је често одлазио у Јошавку где је био штаб партизанског одреда, а како му је син погинуо у бици за Котор Варош, најрадије је ишао у правцу Котор Вароши, па је тако и 31 III 1942 пошао у том правцу. Када се 1 IV 1942 вратио у Јошавку, срео Га

је на путу Петар Алексић и тамо је затекао само четнике, док су партизани били делом побијени а делом разбегли се. Тамо је затекао Душана Новаковића, неког Ђуриња и један део јошивачке чете. Они су му рекли да су ликвидирали партизански штаб и оптужени су скинули петокраку звезду и рекли му:

Да ће сваког оног ликвидирати, ко се неће њима покоравати.

Оптужени Радић каже на својим саслушањима овако: „Ја сам се са стварним стањем помирио и пристао уз ту Групу. Они су ми износили море разлога који су их руководили да направе поколз и да, раскину са партизанима. Ја сам се налазио у тешкој ситуацији и стога сам одлучио да останем са четницима. Једног сина сам изгубио у партизанима, а другог су одвели у логор у Јасеновац и тамо га стрељали, а жену са троје деце одвели у затвор. Ја сам остао сам. Изгубио сам све. Онда су дошли људи из педесет села и ја нисам имао ниједног човека уз себе и шта сам могао да чиним'. Заклели су ме на верност краљу и морао сам да кажем: „С вером у бога." Тога дана присутни су ме изабрали за команданта јошавачког четничког батаљона.

О самом догађају у Јошавки оптужени Радић у најкраћим потезима каже ово: „Напад на део штаба партизанског одреда и на болницу у Јошавки извршио је сам,оиницијативно водник јошавалке чете Душан Новаковић изненада, тајно, ноћу уз помоћ људи Лазе Тешановића, оног Лазе Тешановића који је први дошао у сукоб и у отворену борбу против др. Младена Стојановића, затим уз помоћ неког Ђурића из Црног Врха, Симе Миладића из Прибинића и Михаила Моравца из Вијачана. О нападу ништа није знао, а био је далеко од места догађаја око 15 до 20 километара на положају которварошком. За догађај је сазнао тек сутрадан 1 априла 1942 Године. Није му ништа познато ко је и када убио др. Младена Стојановића. За његову смрт сазнао је тек после три дана. То је одбрана оптуженог Радића.

Из овде изложенога проистичу следеће констатације и чињенице: Радић није био присутан пучу у Јошавки, али је признао пред сведоком Дедићем, да је пуч извршен са његовим знањем, правдајући се да је народ тако хтео и да је он морао послушати народ. Очеvidно је да је Лаза Тешановић, који је први дошао у сукоб са водећим људима партизанског одреда, узео активног учешћа у нападу на део штаба партизанског одреда и болницу у Јошавки. Тешановића и његове људе носила је мржња у борби против народноослободилачког покрета.

Затим, оптужени Радић све до 1 IV 1942 Године није заузимао у четничком покрету никакав положај, јер је био уз народноослободилачки покрет. Према томе није био личност која је могла одлучивати о четничким акцијама.

Даље, немамо сиГурноГ доказа о томе, да је оптужени Радић и пре првоГ априла 1942 Године одржавао тајне везе са усташама и четничким командантима. Истина, извесни сведоци тврде да је

Радић док је био у народноослободилачком покрету играо дволичну улогу, али објективно доказа о Шоме бар ја нисам нашао. Ја мислим да је поШребно ближе означити какве је везе он имао и одржавао.

ЗаШим има једна околност која би се морала узети у обзир, а то је ова: Оптужени Радић дао је на линији народноослободилачке борбе - ја то истичем као значајну околност - своја два сина, његова фамилија је хапшена од стране усташа, и најзад сам Радић је сарађивао у народноослободилачком покрету све докле док није дошло до раскида између ШоГа покрета и четника. Према томе, код оваквоГ ствари не одГовара законима логике и мишљења, да оптужени Радић одједном и мучки, изненада, нападне на део штаба партизанскоГ одреда и болницу у Јошавки, и то на рењенике и вође партизана, као што су били др. Младен Стојановић, Рајко Боснић, Милан Личина и други. Овде имамо на једној страни природу ствари, а на другој страни исказе људи. Природа ствари супротставља се казивању људи. Треба наћи излаз из тогп. решење. Ја ћу се, ако ми дозволите, позвати на једноГ критичара и филозофа који је у поГледу истраживања материјалне истине поставио један принцип. Наиме, Хиполит Тен, когп је Ренан назвао: „човеком истине," „пријатељем саме истине" рекао је овако: „Између људи који ствари приказују на један начин и природе која их приказује на други начин, треба веровати природи" и заиста је тако, јер је природа објективна, а људи могу бити и необјективни и могу се несвесно преварити у својим закључцима. Ја знам да Суд оперише са чињеницама и доказима предвиђеним у кривичном судском поступку, али знам и то да истини нарочито у оваквим процесима Шреба ићи свим својим бићем, или како је Платон рекао: „Треба изабрати најдужи пут", да би се дошло до праве материјалне истине.

Ово су околности о којима код ове инкриминисане чињенице треба водити рачуна, Шј. узети их у обзир. Иначе, сам за себе узет, исказ оптужнице Радића не може се супротставити и претпоставити исказима које су дали оних шест сведока. У питању су сведоци који су били припадници народноослободилачкоГ покрета, људи који се налазе на високим и одговорним положајима, и у чији се исказ не може посумњати. Истина, оптужени је учинио извесне пртоворе на сведоцибе тих сведока, али у питању су сведоци који су били присутни пучу. Уосталом, оптуженоме ће се још једанпут дати прилика да у својој последњој речи каже шта има да изнесе у своју одбрану, нарочито у поГледу исказа поменутих сведока и у поГледу тврђења да је он одржавао везе са усташама, јер оптужени нуди доказе на околност да се је он борио противу усташа, које је доказе Суд одбио, јер сматра да су неизводљиви и сувишни. Али, мени је допуштено као браниоцу да истакнем оно што оптужени износи у своју одбрану, и да замолим Суд да његову одбрану узме у обзир.

Оптуженом се ставља на терет друга инкриминисана чињеница, а наиме да је сутрадан после уништења партизанске болнице и дела штаба партизанског одреда I IV 1942 године на састанку четничких вођа у Опсечком, после одржаног говора изабран за команданта ове четничке групе и да је после овога збора у Ор-Ганизовао и руководио овим операцијама против партизана. У ономе делу Босне који је потпадао под његову четничку команду и вршио нападе: на партизанску болницу у Борју, на партизанску чету у Масловарима. На штаб партизанског батаљона у Чечави, на партизанску болницу на Чемерници и на другим местима, а у којим је нападима успео да поубија стотине бораца рањеника и већи број руководилаца народноослободилачког покрета чији број по његовом извештају прелази 60 руководилаца и најугледнијих припадника партизанског покрета, не рачунајући стотине поубијаних бораца из редова партизана.

Као што се види све оптужене под б) оптужнице садржи масу инкриминисаних чињеница, па је потребно сваку посебно испитати.

На првом месту тачно је, да је оптужени Радић I IV 1942 Године на збору у Опсечком изабран за команданта Јошавачког четничког батаљона будући стављен пред свршен чин и доведен у тешку ситуацију о чему ће мало касније бити речи код субјективног момента дела.

Што се тиче одржаног Говора, тај Говор није одржао оптужени Радић већ неки Јово Ђеранић. Говоре држе људи који су за то способни, затим који су страначки и идеолошки загрејани и оштро опредељени. Значајно је ко је одржао дотични Говор, јер тај Говор после овог трагичног догађаја у Јошавки уочи I IV 1942 Године има нарочити значај, односно Говор је у тесној логичној и стварној вези са самим догађајем његово одобравање па чак и Глорификавање и што је најстрашније позив на братоубилачку борбу и то противу кога, противу партизана, противу авангарде народноослободилачког покрета, противу оних који су спасли част и слободу југословенских народа. Оптужени Радић не признаје да је одржао односни Говор, а ја додајем, да је оптужени Радић неспособан да одржи један програмски или политички Говор. То је очевидно. У целокупном доказном материјалу, у хиљаду докумената, и ни једног јединог писменог састава чији би творац био оптужени Радић. Радић је интелектуално један потпуно инфериоран човек. Он по две и три речи пише заједно. Имена лица и места пише са малим почетним словом а из појединих речи изоставља слова. Он каже: Све су други радили а ја сам само потписивао.

Сада треба испитати како стоји са нападима на партизанске чете, батаљоне и болнице у означеним местима у времену од I априла 1942 до септембра 1943 Године, за које је време трајала четничка функција оптуженог Радослава Радића.

Да видимо како стоји са нападом на партизанску болницу у Борју. Оптужени тврди да су петорке из Прибинића негде око 4-6

априла 1942 Године извршиле напад на болницу у Борју и да му о Шоме ништа више није познато. На томе сектору био је командант Сима Миладић, а оптужени Радић постао је командант одреда Борје тек 25 маја 1942 године дакле 50 дана касније од напада на партизанску болницу у Борју. Међутим, сведоци Стеван Самарија и Војо Ступар потврдили су да, је оптужени Радић организовао напад на партизанску болницу у Борју. Овде је незгода у томе што сведоци не наводе датум кад је вршен напад на болницу у Борју, да бисмо видели да ли оптужени тачно наводи, да он у време напада није био командант на томе сектору. Код ове инкриминисане чињенице, код овога напада, ја бих хтео да учиним ову напомену: не могу се оптуженом Радићу ставити на терет сва недела четничких команданата у Босни, о чему ћу се мало доцније прецизније изјаснити.

Напади на Масловаре, Чечаву, Чемерницу, Лепеницу, Ситницу и код Шипрага извршени су према исказима сведока који су прочитани овде на претресу, иницијативом оптуженог Радића. У одбрану од ових многобројних оптерећења, оптужени Радић кроз сва своја саслушања истиче следеће чињенице:

На партизанску чету у Чечави извршио је напад Сима Миладић који је тамо био командант;

на партизанску болницу у Чемерници извршио је напад Лаза Тешановић, он је био осведочени непријатељ НОН-а, за борбу на Ситницу оптужени каже да је није водио, већ је само чуо за ту борбу;

на Мотајицу напад је вршио Јова Китић;

борбу против партизана за Мркоњић и Мањачу водио је Вукашин Марчетић.

Како сада да се човек снађе овде? Ко је извршилац? Ко саизвршилац? Ко потстрекач и помагач, решење питања: ко је кривац - саучесник (помагач и потстрекач), а ко извршилац и саизвршилац, од значаја је, јер радње саучешћа нису саставни део радње извршења, а радња извршења је узрок последице у питању. Радња саучешћа је услов последице у питању.

Да бисмо се решењу овог питања бар донекле приближили, ја ћу из стенографских бележака од 18 VI О.Г. са стране 61 цитирати изјаву оптуженог Радића коју је дао када му је постављено питање: да ли је свим четничким операцијама, које су вођене од априла односно од јула 1942 па до септембра 1943 Године лично руководио, или не, и ако није, ко је руководио тим акцијама. Он је на то питање одговорио овако:

„У почетку није било никаквих акција. Борба је била децембра 1942 на Мањачу. Тамо је борбу водио Вукашин Марчетић....”

Претседник: Молим вас, то смо ми читали, зашто то понављате? Ми сви знамо шта је ко казао. Дајте ви нама пледоаје за ваше браћеника.

Бранилац Вучетић: Само ћу кратко да цитирам. „После када су партизани дошли из Крајине и пролетери из Србије и Црне Горе

почетком децембра 1942 онда сам ја био на конференцији у Кулашима и коме није било издато наређење за борбу, али су људи ишли и сами се борили. Са мном је био Врањешевевић. Када су партизани продрли унутра питао сам Врањешевевића шта ћемо чинити а он је казао да се повучемо у ИсШочну Босну. Наредио сам то четника што има да се састанемо. Чекали смо 5 дана. Они нису дошли. Курир је донео писмо и казао: ко је кукавица нека бежи. Ми остајемо. Онда смо се ја и Врањешевевић повукли ка Црном Врху.

Бранилац Вучетић: Дакле видите и поред тога што су и Радић и Врањешевевић били за то да се борба не води са браћом и да се повуку, ништа нису могли да учине у томе погледу. Истичем ово да се види, како је и противу воље команданата у извесним случајевима вођена братоубилачка борба.

Даље на истој страни стеноГрафских бележака оптужени Радић на питање да ли су команданти од њеГа тражили директиве или су на своју руку радили, изјавио је: „Сваки на своју руку. Од мене нису ништа тражили.“ Мало даље оптужени Радић каже:

„Ниједно моје писмо нисам ја писао, јер ја не знам ни на машину писати нити саставити писмо. НеГде је писао мој помоћник, а неГде онај из пропаГанде, неГде капеШан Нејић. У њеГа су имали поверења и он направио 10 пута више неГо што јесте.

На 67 и 68 истих стеноГрафских бележака оптужени Радић каже: „Од доласка Боре Митрановића фебруара 1943 Године како је Бора рекао тако се радило. Од тада па до сепШембра 1943 Године четничку акцију водио је Врањешевевић, који је 1942 Године постављен од стране команданата за начелника штаба а почетком маја 1943 Године Врањешевевић је изабран за команданта операција у команди четничких одреда“. Очевидно је да је Бора Митрановић био диктатор над свима осталим командантима. Он је дошао са инструкцијама из Врховне команде и њему су се покоравали. Тако се бар он претстављао. И да је по његовом наређењу рађено све, док оптужени Радић ван Граница Шериторија његовоГ одреда није могло одлучивати. Бора Митрановић био је Главни орГанизатор борбе против партизана. Из овоГа је јасно да се оптуженом не могу ставити на терет сви ови многобројни напади на разним местима против ослободилачкоГ покрета и партизанских одреда ЈуГославије, који су извршени за време његове четничке акције од јула 1942 па до септембра 1943 Године. Ја сам далеко од тоГа да тврдим да оптужени Радић нема никакве везе са борбом против партизана. То ја не мислим. Ја држим да оптужени Радић није орГанизатор и извршилац баш свих тих напада четника против народноослободилачког покрета. Ово стоГа јер је сигурно много штошта учињено и без његовоГ знања и одобрења. Онде Где је уистини водио борбу проШиву партизана, опШужени Радић је то признао на својим саслушањима пред ОЗН-ом за Босну и ХерцеГовину и пред тужилаштвом VI армије.

О истраживању материјалне истине постоје читаве студије. Често пута материјална истина се не види ни из писмених доказа. Ево ја ћу се задржати на једноме од најтежих докумената, који говори противу оптуженоГ Радића, а то је онај документ од 16 септембра 1942 Године. То је извештај који су потписали 8 команданата а међу њима и оптужени Радић, седми по реду и послали Га ДраГославу Рачићу, команданту некакве церске бри-Гаде. У томе документу се између осталог Говори у Главном о борбама противу партизана. Оптужени Радић је објаснио, да садржи а писма не од Говарају истини и да је Пејић хтео да се похвали Врховној команди. И тачно је тако. И као што се види из овоГ документа, видеће се колико има у тој изјави Радића истине.

Материјална истина често пута се не види ни из писмених докумената. О начинима за истраживање материјалне истине написане су читаве студије. Овде је посреди тешка оптужба, коју су они сами потписали против себе, и потребно је осврнути се на тај документ.

Исто онако као што је Врховна команда још 1941 Године слала своје офицере на терен у Босну и обмањивала и заводила народ да су четници у Црној Гори и Србији узели власт у своје руке и да они воде борбе против окупатора, тако су и ти команданти писали лажне, неистините извештаје, да би код Врховне команде стекли неки углед и претстављали неки капитал. Очи-Гледно је да у писму од 15 септембра стање није изнето верно. У томе документу стоји да је борба четника против партизана трајала непрекидно 75 дана, и да су ту учествовали у Главном четници борјанскоГ одреда. Очевидно је то претерано. Они кажу у извештају да су у тим борбама поубијали 60 партизанских вођа и чланова партије, међу којима и Младена Стојановића и Боснића. Очевидно је да су овде садржане неистините констатације. Подаци у писму временски су нетачни. Каже се: 75 дана. То значи од 1 јула до 15 септембра. Међутим, они су ту убројали и податке из априла месеца. Ја сам хтео да напоменем да се у овом Главном документу, који тешко терети оптуженоГ Радића, претерује и да ту нема материјалне истине. Интересантно је да су овај документ сачинили осам команданата и да су унели нешто што не од Говара истини. Ја нећу да се више задржавам на овом писменом доказу, али ћу само напоменути да се баш из овоГ извештаја види колико је рад четничких команданата на томе терену био и смешан и неозбиљан и противнародан. Све је било без смисла и стварне садржине, а већ о идеолошкој страни нећу ни да говорим.

Код оваквоГ стања ствари, ја држим да ова друГа инкриминисана чињеница није доказана у ономе обиму у коме се то у оптужници наводи.

Даље се као трећа инкриминисана чињеница ставља оптуженоме на терет да се 4 јула 1942 састао у Бања Луци са усташким

Генералом Брозовићем и са усташким властима, створио споразум о сарадњи и заједничкој борби против партизана, којим се четници обавезују да ће водити заједничку борбу против народноослободилачког покрета, што је у оптужници тачно цитирано. Постојање ове инкриминисане чињенице апсолутно је доказано и ја је нећу побијати. Она је потврђена и признањем оптуженог а и писменим доказима. Од тога дела ја молим. Суд да узме у обзир у коме је обиму оптужени Радић овај споразум испуњавао, да не бих цитирао његове изјаве, и колико је стварне штете од тога споразума имао народноослободилачки покрет, да би се увидела тежина ових дела.

Затим да се узме у обзир кад је склапао овај споразум, да ли га, је склапао да са војском НДХ води борбу или да разграничењем територије избегне те сукобе и да се одбегли народ поврати. То су моменти о којима треба водити рачуна при оцени степена, његове кривичне одговорности.

Овде треба напоменути да оптужени са, усташама сарадњу никако не признаје, већ напротив истиче да се борио против усташа.

Оптуженом под тачком Г) оптужница ставља на терет да је 25 јуна 1942 Године одржао састанак команданата свих четничких одреда Босне и да је на томе састанку донета одлука и о постављању борбе против партизана као и одлука да се Раде Радић изабере за команданата свих четника у Босни. И најзад кад је образована команда Западне Босне Радић је постављен за члана Централног националног комитета. Овде хоћу да напоменем да оптужени није својом вољом пошао у Централни национални комитет. Кад су му Остојић и Врањешевевић наредили да иде у истакнути центар, оптужени Радић изложио је тада рад на терену. Он каже да су га тамо питали о свему, а кад их је известио о споразуму са усташама питали су га да ли, је тај споразум испунио, на што је он одговорио да је споразум склопио само да би их заварвао.

Истичем да се из доказног материјала не види да се он утврђивао да буде члан Централног националног комитета. Уосталом Радић као члан Централног националног комитета нема скоро никаквог значаја. Он постаје члан комитета у јуну 1944 Године, дакле онда кад се покрет распадао и Радић улази у комитет као нека инјекција која се даје самртнику да би се одржао још неки дан у животу. Ето тако су узимали ове људе за чланове комитета.

Под тачком ђ) оптужница ставља мом браћенику на терет да је са немачком командом у Бањој Луци закључио споразум о сарадњи и заједничкој борби босанских четника и Немаца против Народноослободилачке војске и партизанских одреда и према томе споразуму обавезао се на клаузуле у оптужници таксативно наведене.

Бранилац Вучетић: *ПосШојање ове инкриминисане чињенице апсолуШно је доказано, али је пиШање да ли је опШужени Радић пошао Шамо од своје воље, поиШо је доказано да су преШходно одржали сасШанак, па је према Шоме Шо било заједничко дело свих њих пре но иШо се закључио овај споразум. То се види и из изјаве опШуженог Радића по стеноГрафским белешкама. Радић је потписао Шај споразум, примио обавезе из уГовора које су садржавале обавезе и биле уперене против народноослободилачке борбе. ШШа се може исШаћи у одбрану оптуженоГа код овоГа оптужења? ШШа Шреба узети у обзир да би се сШвари поставиле на своје право месШо? На првом месШу Шреба видеШи како је дошло до закључења споразума. ОпШуженоГ Радића послали су на преГоворе са Немцима и Шо: Бора МиШрановић, РаШко Мишић, Вукашин МарчеШић и Славољуб Врањешевевић, све исШакнути официри Врховне команде. То је једино оправдање од ове чињенице. Што се тиче заробљавања партизана, оптужени Радић не признаје да је ма и једноГ партизана издао Немцима. То је све што сам из доказноГ материјала моГао да видим. Ја нисам видео доказе о томе да је по наређењу Радића или по прећутном одобрењу Радића учињено ма какво такво дело. У питању је једно одвратно дело, какво не памти историја кривичноГ правосуђа, јер предаја Немцима није значила само предају, већ то је била у исто време и осуда на смрт. Значи за Главу припадника народноослободилачкоГ покрета примити муницију. Ја апсолутно нисам видео из доказноГ материјала да је Радић наредио тако нешто, на против истиче да је стотину партијаца спасао док је био у својој функцији.*

Хтео бих да се осврнем на поп Саву Божића и да кажем да овај поп Божић није ни био под командом оптуженоГ Радића и за коГа је наредио да Га приведу и казне, али Га је неко у том међувремену убио. Ја бих хтео толико да кажем, ако је поп Сава Божић био толико острљен и вршио одвратна дела, као што је продавање припадника народноослободилачкоГ покрета Немцима, то не значи да је и оптужени Радић био извршилац таквих одвратних дела и био исти што и тај поп Божић.

У вези са Врховном командом тачно је да је оптужени Радић био у вези са Врховном командом, посредно преко Рачића од авГуста 1942 а непосредно тек у 1944 Години, у месецу јулу.

Бранилац Вучетић: *Што се тиче самоГ одликовања ја мислим да то одликовање само по себи не може бити кривично дело, јер оптужени Радић то одликовање није тражио нити очекивао, а с друге стране одликовање не може бити доказ о томе да ли је оптужени Радић извршио кривична дела која му се стављају на терет. Одликовање није доказ; одликовање је уважање и у конкретном случају одликовање је имало нарочити циљ, потстреквање оптуженоГ Радића за политички рад, на којем пољу он није учинио ништа и није постиГао ништа. Један пропали покрет није моГао имати никаквоГ политичкоГ успеха.*

Оптужница ставља оптуженоме на терет да је после слома четника и усташа и капитулације Немачке Радић остао у одметништву све до дана хапшења од стране народних власти. Ова је чињеница потпуно утврђена. То је факт. Али немамо јасну инструкцију мотива који су руководили оптуженог Радића да остане у шуми пола Године, да бисмо моГли оценити какве је намере оптужени Радић имао, кад је одлучио да се не преда. Јасно је једно да је то било од страха.

Мислим да би било потребно нешто казати о умишљају јер је проблем умишљаја централни проблем и елемент свакоГ кривичног дела и не Говорити о умишљају значи не Говорити о половини одбране.

Претседник: *Знамо то, учили смо и ми права. Ја под појмом умишљаја сматрам све оне околности које долазе пре неГо што неко ступи у кривични покрет. С обзиром на све оно што је изјавио оптужени, с обзиром на тешку ситуацију у којој је он био, он није имао одређени циљ да врши зло дело а приступио је њему и вршио Га је без своје воље што значи да је вршио по диктату а то не може претстављати кривично дело за оптуживање.*

Прелазим укратко на околности, које оптуженом моГу бити од користи, и то је сасвим праведно. На првом месту оптужени је неколико пута у току Године дана тражио да буде смењен. То значи да код оптуженоГа није постојала нека стална воља да би он хтео да буде активни функционер и носилац четничке акције против народноослободилачке борбе, јер ако би то желео не би тражио да буде смењен. Затим кад је у питању умишљај у случају Радића требало би узети у обзир и личне околности. Он је претходно сарађивао са народноослободилачким покретом. Дошло је до раскида на срамоту оних који су се одвојили од народноослободилачкоГ покрета и као такав он је био сумњив и био би изложен свим неделима од стране четника. Оптужени је на страни народноослободилачке борбе дао два сина.

Оптужени је, каже у току своје службе четничке спасавао Где је моГао и припаднике народноослободилачкоГ покрета.

Као завршни чин долази питање казне. Ја молим Суд да узме у обзир све ове околности које оптуженом Радићу иду у одбрану. А дело његово онако како резултира и како објективни докази приказују оно остаје, само се мора водити рачуна о томе да ли је он заиста био вољан непријатељ против народноослободилачког покрета или је стицајем кобних прилика у ономе хаосу доведен у такав положај да се ставио на страну оних од којих је требао да бежи. Несрећа је у томе што код извесних људи у отсутним тренуцима нема довољно „грађанске куражи“, али је исто тако срећа за народе што имају своје хероје и што имају своје борбене масе поред колебљивих људи као што је Раде Радић. Он је требао, кад је већ био у почетку на линији народноослободилачке борбе и кад је за њу дао много, он је требао да истраје и да остане на томе путу

до краја па макар шта се десило са осталим члановима његове фамилије.

Јавна тужба тражи да се према оптуженом Радићу изрекне најстрожија казна. Ја да не би говорио шта ја мислим о циљу казне, *цитираћу овде, нека ми буде допуштено цитат професора др. Франка. Он каже овако: „Одлучан фактор при примењивању казне није више дело, већ учинилац. Пажња друштва није више, или бар не претешка, управљена на дело које припада прошлости, и не може се више променити, већ на човека на живо биће које припада садашњости и будућности, које чини зло, а које је по својој природи једнако приступачно злу као и добру. При томе се полази са стајалишта да човек не мора чинити зло.*

Молим Суд да при изрицању казне оптуженом Радићу узме све околности субјективне и објективне у обзир. Иначе за мога брањеника тражим само праведну казну.

Претседник: Одмор 15 минута

Одмор у 11,10 часова